

ชื่อพื้นเมือง	กระแจะ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Hesperethusa crenulate</i> (Roxb.) M.Roem.
ชื่อวงศ์	RUTACEAE
ชื่ออื่น	กระแจะจัน ชะแจะ ตุ่มตั้ง พญายา พิเนีย ฮางแกง
ลักษณะทั่วไป	ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ไม้ผลัดใบ สูง 8-15 เมตร ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นทรง รูปไข่หรือรูปกรวยคว่ำ สัดส่วนของเรือนยอดสูงตลอดความสูงของลำต้น กิ่งก้านมีหนาม แตกกิ่งตั้งฉากกับลำต้น กิ่งอ่อนและยอดอ่อนเกลี้ยงไม่มีหนาม เปลือกนอกสีเทาอมขาวหรือ ขาวอมเหลือง หนาแตก ใบ ใบเป็นช่อแบบข้อต่อ ข้อใบเรียงสลับออกตรงข้อต่อระหว่างปล้องใบย่อย ข้อใบเป็นปล้องๆ จำนวน 1-3 ปล้อง ใบรูปรีแกมไข่กลับแบบขนมเปียกปูน ออกตรงข้ามกันหนึ่งคู่ ใบย่อย 1-3 คู่ ใบย่อยกว้าง 0.5-2.5 เซนติเมตร ยาว 1-8 เซนติเมตร โคนและปลายใบสอบแคบ เนื้อใบ บางเนียนเกลี้ยง ดอก ดอกสีขาวหรือขาวอมเหลือง ออกเป็นช่อที่ซอกใบ ดอกออกเป็นกระจุก ดอกย่อยมีกลีบดอก สีขาว มี 4 กลีบ รูปขอบขนานยาว 5 เซนติเมตร ปลายกลีบพับกลับ บานกว้าง 1 เซนติเมตร มีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบรองกลีบดอก 4 กลีบ ปลายแหลม ดอกตูมเป็นรูปไข่กลับ เกสรตัวผู้ มี 5 อัน ติดล้อมรังไข่ ผล ผลสดแบบแอปเปิล รูปผลกลมมีขนาดเล็ก ผลอ่อนสีเขียว ผิวเป็นมัน มีต่อมน้ำมันทั่วไป มี เนื้อบางๆ หุ้ม ขนาด 0.5-1 เซนติเมตร ผลแก่สีดำอมม่วง รสเนื้อผลเปรี้ยว จำนวนเมล็ด 1-4 เมล็ด
การขยายพันธุ์	นิยมใช้เมล็ดเพาะชำ การปักชำกิ่งอ่อนหรือใช้รากปักชำได้ดี

การกระจายพันธุ์

พบตามป่าเบญจพรรณขึ้น และป่าดิบแล้ง ใกล้ริมลำธารที่ความสูงจากระดับน้ำทะเล 100-400 เมตร ตั้งแต่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียง

ประโยชน์

ส่วนที่ใช้เป็นสมุนไพรและมีสรรพคุณทางยาคือ ราก : เป็นยาระบายอ่อนๆ แก้ลมบ้าหมู แก้ไข้ แก้กระษัย แก้โรค ผอมแห้ง ชับเหงื่อ ใบ: แก้ลมบ้าหมู คุดก่าเน็ด แก้ไข้ แก้กระษัย แก้โรค ผอมแห้ง แก้ปวดข้อ ปวดกระดูก ผล : บำรุงร่างกาย แก้ไข้ แก้กระษัย แก้โรคผอมแห้ง แก้ลมบ้าหมู